

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Светослав С. Риболов

БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

относно кандидатурата на

доц. д-р Димо Кръстев Пенков

единствен участник в конкурса за професор по

професионално направление:

2.4 Религия и Теология (Християнска апологетика)

ДВ, бр. 48/28.VI.2022 г. от СУ „Св. Климент Охридски“

Конкурсът по направление 2.4 – Религия и Теология (*Християнска апологетика*) е обявен за нуждите на катедра по *Систематическо богословие* при Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, съгласно обява, публикувана в ДВ, бр. 48 от 28 юни, 2022 г. Цялата процедура по обявяването на конкурса и допускането на кандидати за участие в него е безупречна от гледна точка на изискванията на ЗРАС, и Правилника за неговото прилагане. Спазени са всички предварителни юридически срокове и процедурни изисквания, и са приложени всички изискуеми документи.

Единствен подал документи кандидат е доц. д-р Димо К. Пенков, чиято научна биография отговаря изцяло на очакванията за участие в този конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“. Всички изискуеми материали и документи по конкурса ми бяха предоставени по електронен път в указания от Закона срок.

През годините, в които съм колега на доц. д-р, Димо К. Пенков, първоначално в Систематическо и практическо богословие (2005-2010 г.), катедра Историческо и систематическо богословие (2010-2019 г.) и понастоящем в катедра Систематическо богословие (от 2019 г. до днес), имах възможността да проследя научната работа, изследвания и търсения на доц. д-р Димо К. Пенков. Нерядко сме обсъждали негови наблюдения и

с интерес съм слушал идеите му относно различни богословски въпроси, вълнували колегата през годините. В своите научни търсения доц. Пенков винаги е бил задълбочен и е подхождал със сериозност, и отговорност към научната си област – *Християнската апологетика*. През годините той израсна като безпристрастен и работоспособен учен, полагащ и огромни усилия в областта на административните дейности в нашия факултет. Дали преподавателското, или в административното поприще той винаги е бил отзивчив и любезен колега, подхождащ с добронамереност към всеки.

Доц. д-р Димо К. Пенков участва в конкурса за „професор“ с две монографии, едно студия, дванадесет статии и едно учебно помагало.

След придобиване на научна степен „доцент“ Димо Пенков е участвал в осем научни изследователски проекти, финансирани от СУ, националния фонд и ЕС. В един от тях той се явява ръководител: **Догматически извори за борбата с иконоборството**, Ръководител, СУ „Св. Климент Охридски“, номер на договора: № 80-10-169/24.04.2020 (2020), **1000 години Охридска архиепископия (извори и изследвания)**, член, СУ „Св. Климент Охридски“, номер на договора: 80-10-226/04.05.2018 (2018), **Библейски теми и образи в българската художествена литература след Освобождението до днес**, член, СУ „Св. Климент Охридски“ (2018), **Образът на свещеното изображение в Паламитските спорове**, член, СУ „Св. Климент Охридски“, номер на договора: 80-10-152/21.04.2017 (2017), **Тезаурус на богословието на св. Йоан Дамаскин**, член, СУ „Св. Климент Охридски“, номер на договора: 136/17.04.2015 (2015), **Образование, религия, медии, политика: анализ на реалности (2012)**, **Образование, религия, медии, политика: анализ на реалности (научно-информационен център за докторанти-хуманитаристи)**, член, номер на договора: BG051PO001-3.3.06-0061 (2012), **От търпимост към признаване. Легализиране на християнството (311 - 313)**, член, номер на договора: 108/15.04.2011 (2011).

Доц. д-р Димо Пенков е бил научен ръководител на петима успешно защитили докторанти и на деветнадесет успешно защитили магистранти. Справката е достъпна в системата „Авторите“ на СУ „Св. Климент Охридски“. В неговия актив се броят и статии от богословския речник на св. Йоан Дамаскин, публикуван в *Св. Йоан Дамаскин, Извор На знанието, т III. Точно изложение на православната вяра*. Тезаурус „За ересите накратко“ (речникови статии, с. 173-317), Изток – Запад, София 2021,

ISBN: 978 - 619 - 01 - 0885 – 6, както и редакторска работа върху сборника *Професор д-р архимандрит Евтимий Сапунджиев: живот, църковна и академична дейност*, София, 2019.

Монографии

Несъмнено най-важният и основен труд, който представлява обобщение на научните търсения на кандидата е: *Философско-богословските аргументи на св. Йоан Дамаскин за съществуването на Бога (богословско-апологетично изследване)*. София: Librum, 2022, 149 стр.; ISBN 978-619-7690-01-9; COBISS.BG-ID- 53998088. Съчинението представлява оригинален монографичен труд с ясно очертана теза. Авторът от години работи върху зададената тема и запълва значителна празнина в православната богословска наука, като очертава много ясно отчетлив богословски проблем в богословието на св. Йоан Дамаскин. Аргументацията на светия отец за съществуването на Бога е по-рано само маркирана от редица автори, но без да бъде разработена като богословско-апологетична проблематика. Тук пред нас авторът е направил точно това, като е поставил много ясни и точни очертания на изследването, методологията, задачите и резултатите от работа си. Приведените аргументи са солидни, богословско издържани и биха могли да бъдат успешно използвани в съвременен контекст при дискутирането на въпроса за Бога и нашата вяра в Него. Авторът е поднесъл специфичната апологетична проблематика по разбираем за читателя начин, който задава висока степен на достъпност по дисциплината „Християнска апологетика“, и предлага задълбочен и обективен поглед към отношението между постиженията на античната елинска философия и култура и православно-християнското богословие. Особено важно се оказва това, че кандидатът е анализирал систематично философско-богословските аргументи за съществуването на Бога, приведени от св. Йоан Дамаскин в началните глави на „Точно изложение на православната вяра“. За първи път изследване се фокусира върху богословския проблем за съществуването на Бога, който св. Йоан Дамаскин решава, основавайки се върху античното философско наследство, и разширявайки хоризонтите на светоотеческото богословие със специфичната аргументация по темата, без обаче да

встъпва в схоластичната методология на латинската средновековна схоластика.

Другият базов труд на кандидата е: *Възкресението Христово – победата на живота над смъртта*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2017, 148 стр.; ISBN 978-954-07-4244-1; COBISS.BG-ID- 1278814436. Изследването представлява сериозно богословско изследване със систематичен характер, което анализира християнското православно разбиране за живота след смъртта – базова богословска концепция, определяща като цяло визията за сътворението, грехопадението, изкуплението и есхатологичната визия за човека в Православието. Съчинението има също безспорен приносен характер, тъй като систематично и обективно излага православно учение по темата като интегрална цялост, съчетавайки познания от цялата палитра на богословските дисциплини.

Студия

„Нетварната светлина на Преображението Господне в учението на св. Григорий Палама“. *Forum Theologicum Sardicense. Prius. Богословска мисъл*, н. 1 (2020), ап. XXV, с. 7 – 31; ISSN 1310-7909; COBISS.BG-ID – 1120297953. Студията представлява обстоен анализ на паламитското учение за нетварната светлина в контекста на събитието Преображение Господне. В основата на визията на автора лежи ярък есхатологичен порив, който пропива осмислянето на този важен библейски епизод.

Статии

1. “Faith and Knowledge”. *Orthodox Theology & the Sciences. Glorifying God in His Marvelous Works*. Sofia University Press, 2016, pp. 173 – 182; ISBN 978-954-07-4223-6; COBISS.BG-ID – 1279077860. Съчинението поставя на дискусия основни богословски понятия в православно богословие в контекста на диалога между богословие и наука в православен контекст.
2. „Религиозна идентичност и светоглед“. *Човекът в европейската цивилизация на XXI век*. София, 2019, с. 349 – 359; ISBN 978-954-392-575-9 COBISS.BG-ID – 1293253604.

3. „Категориите „добро“ и „зло“ в светогледа на Стоян Михайловски“. П. П. Славейков, д-р К. Кръстев, Ст. Михайловски. Литература и социален опит: сборник с доклади от едноименната национална научна конференция с международно участие 3 – 4 ноември 2016. София, 2018, с. 241 – 249; ISBN – 978-954-326-339-4; COBISS.BG-ID – 1285667044. Статията анализира важния въпрос за моралните категории „добро“ и „зло“ в творчеството на български църковен автор от новото време. Съчинението има висока научна стойност, тъй като рефлектира върху актуална проблематика, неразгледана никога досега в науката и осмисляща историята на съвременната интелектуална среда в България.
4. „Софиологията на княз Евгений Трубецкой (1863 – 1920)“. В: *IN MEMORIAM. Протоерей Георги Флоровски (1893-1979): сборник с доклади от Годината на Флоровски*. София, 2012, с. 208 – 216; COBISS.BG-ID – 1251529956. Изследване отнасящо се до историята на православното богословие през XX в. Отличава се с новаторски подход и аналитична методология. Безспорен принос.
5. „Преп. Теодор Студит (759 – 826) и неговият апологетичен подход в „Три опровержения срещу иконоборците“. *Forum Theologicum Sardicense. Prius. Богословска мисъл*, п. 2 (2020), ап. XXV, с. 7 – 22; ISSN 1310-7909; COBISS.BG-ID – 1120297956. Съчинението е опит да се анализира през перспективата на Християнската апологетика полемиката на св. Теодор Студит в защита на светите икони. Съчинението е важно, тъй като разширява перспективата на работата на автора върху св. Йоан Дамаскин.
6. „Апологетичните възгледи в ранните съчинения на св. Атанасий Велики“. *Forum Theologicum Sardicense. Prius Богословска мисъл*, п. 1 (2018), ап. XXIII, с. 61 – 70; ISSN- 1310-7909; COBISS.BG-ID – 1120297956. Статията е опит да се изследват апологетичните принципи, заложи в антиезическата полемика на св. Атанасий Велики в най-ранното му съчинение, запазено до днес. Приносна работа.
7. Изкуплението и спасението на човека в словата и поученията на св. Климент Охридски. Свети Климент Охридски – пръв епископ на българския език. Сборник статии. УИ „Св. Климент Охридски“. София, 2020, с. 41 – 52] ISBN 978-954-07-5097-2; COBISS.BG-ID- 44999944.
8. „Приносът на проф. архим. Д-р Евтимий Сапунджиев за развитието на апологетичната наука в България (по случай 75 години от смъртта му). Професор д-р архимандрит Евтимий Сапунджиев. Живот, църковна и

академична дейност (1884 – 1943 г.)“. Сборник по случай 75 години от кончината му. УИ „Св. Климент Охридски“, София, 2020, с. 23 – 31; ISBN 978-619-91095-4-0; COBISS.BG-ID- 44228872. Изследването е посветено, подобно на други предходни, на работата на български богослов от първата половина на XX в. Съчинението е изключително новаторско и анализира данни неизвестни досега за науката. Имайки предвид значението на личността на архим. Евтимий Сапунджиев за българското богословие, приносният момент е определен от самия факт, че досега изследвания върху личността му не са били публикувани.

9. „Щрихи към биографията и научно-апологетичната дейност на проф. д-р Борис Маринов (1895–1980). Професор д-р Борис Маринов: живот и академична дейност (1895 – 1980)“. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2022, с. 62–72; ISBN 978-954-07-5400-0. Също съчинение върху приноса на български богослов от първата половина на XX в. Работата е от особено значение за научната дисциплина на кандидата, тъй като допълва познанието по история на дисциплината и придава стойност на приноса на изследванията на самия кандидат.
10. Библейски мотиви в патриотичната лирика на Иван Вазов. Изворът на живота. Библейска библиотека № 7. Сборник с доклади от семинари на Библейски колегиум, проведени в гр. Несебър, декември 2009 и 2010 г. София, 2011, с. 87 – 98. ISBN 978-954-400-617-4; COBISS.BG-ID- 1247866340. Приносно съчинение, което маркира отношението между богословие и литература в контекста на българската литература от края на XIX и началото на XX в.
11. „Ф. М. Достоевски и неговата апология на вярата в Исус Христос“. Сп. *Светодавец. Година III* (2021)/Бр. 11. София, 2021, с. 55 – 67; ISSN 2683-0655; COBISS.BG- ID- 1292982244.
12. „Антропологични постановки в творчеството на протоерей Александър Мен. Библия – култура – диалог“. *Библеистика и диалог. Изследвания, студии. Сборник, том пети*. София, 2013, с. 140 – 147; ISBN 978-954-92528-5-9; COBISS.BG-ID- 1290554084. Статия, посветена на творчеството на важен руски богослов на XX в., претърпял мъченическа смърт в най-ново време. Приносен към историята на богословската мисъл в православния свят през XX в.

13. „Православният догмат и духовният опит на Църквата. Догмат и терминология в православната християнска традиция“. *Материали от IV международен симпозиум по православна догматика, 22 – 25 септември 2013 г., София. Supplementum към сп. „Богословска мисъл“*. София, 2013, с. 50 – 55; ISSN 1310-7909; COBISS.BG-ID-1270715620. Изследване върху базов проблем на православното богословие. Третира отношението между духовен опит и учението на Църквата система от догмати. Прозренията на автора отново са насочени към апологетичните измерения на православното християнско учение. В това отношение работата му кореспондира с основните му трудове по конкурса и представлява важен методологичен подстъп към цялостното му творчество, представено за конкурса.

Учебно помагало

Античната теология на Сократ, Платон и Аристотел като форма на богопознание. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2008, 87 стр. ISBN 978-954-07-2644-1; COBISS.BG-ID- 1228057572. Помагало с безспорна стойност за студентите по теология в СУ „Св. Климент Охридски“. Представлява систематичен опит за анализ на теологичните възгледи на най-важните елински философски авторитети на Античността, разгледани в контекста на историята на християнската мисъл.

Заклучение

Научното творчество на доц. д-р Димо Кръстев Пенков, отразено в приложените монография, студии и статии, и учебни помагала, може да бъде групирано в три основни рубрики. На първо място и най-многобройни, са публикациите, посветени на дисциплината *Християнска апологетика*, следват трудове върху *методологични и други апологетични проблеми из светоотеческата книжнина*, и най-сетне идват изследванията на *православни богослови, работили през първата половина на XX в.* Не бих искал да пропусна и приносните изследвания върху литературни авторитети из българската нова история, които са разгледани в контекста на влиянията на религиозни текстове върху творчеството им, но те могат

да се разглеждат изцяло в контекста на предходната група изследвания по тематичен и методологичен признак.

Най-сетне, могат да се изведе и помагалото, свързано с преподаването на *Християнска апологетика*, и неговото прилагане в процеса на рефлектиране върху влиянието на Античната философия върху християнската православна мисъл. Това е също важно перо в творчеството на автора, имайки предвид както активната му ангажираност с преподавателска, така и с административно-учебна дейност през последните години.

Отчитайки всичко, което изложих по-горе, не мога да не отбележа с удоволствие общото си впечатление и пълна убеденост, че при уважавания колега доц. д-р Димо Кръстев Пенков са налице всички професионални и личностни и научни предпоставки за заемане на най-високата академична длъжност „професор“. Напълно съм съгласен и поддържам изложените в документацията по конкурса приносни моменти в неговите изследвания. След като се запознах подробно и задълбочено с представените за конкурса материали и след като осмислих значението на съдържащите се в тях научни приноси, убедено препоръчвам на уважаемото научно жури да даде своя положителен вот за избирането на доц. д-р ДИМО КРЪСТЕВ ПЕНКОВ на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 2.4 „Религия и теология“ (*Християнска апологетика*).

С дълбока убеденост гласувам „ЗА“!

Декларирам, че нямам общи публикации с кандидата.

София 11.11.2022 г.

Св. Мчк Мина

Преп. Теодор Студит

Подпис: